

**ARVUSTAJATE HINNANGUD JA ARVAMUSED
TARTU ÜLIKOOLI PATOLOOGIA-INSTITUUDI
PROSEKTORI KOHALE KANDIDEERIJA
TEADUSLIKKUDE TÖÖDE JA
SOBIVUSE KOHTA**

I.

Prof. A. Valdese arvustus ja arvamus kandideerija sobivuse kohta.

Arstiteaduskonnakogu poolt koosolekul 3. oktoobril 1938 arvustajaks valitud prof. A. Valdes'e arvamus Patoloogia-instituudi prosektori kohale kandideerija drnd. med. Richard Roots'i kohta.

Kandideerija R. Roots'i esitatud arstiteaduslikest töist on neli — kohtuarstiteadusliku, neli — patoloogilis-anatoomilise ja üks — ajaloolise sisuga.

Kohtuarstiteaduslikud tööd:

1. Surmavad õnnetud juhtumised Tartu Ülikooli Kohtuliku Arstiteaduse Instituudi lahangumaterjali põhjal. Tartu Ülikooli poolt 1. XII 1926 esimese auhinna vääriliseks tunnustatud töö. 13 diagrammiga. Käsikirjana. 85 lk.

2. Surmavad õnnetusjuhud Tartu Ülikooli kohtuliku arstiteaduse instituudi lahangumaterjalis ja nende vahekord alkoholiga. (Koos prof. S. Talvik'uga.) Eesti Arst 1926, nr. 10. 7 lk.

3. Surmavad õnnetusjuhud Tartu Ülikooli kohtuliku arstiteaduse instituudi lahangumaterjalis. Eesti Arst 1928, nr. 6. 11 lk.

4. Tapmisjuhud Tartu Ülikooli kohtuliku arstiteaduse instituudi lahangumaterjalis. Eesti Arst 1928, nr. 9. 8 lk.

Kõik need tööd on statistilise iseloomuga ning koostatud eeskätt Tartu Ülikooli Kohtuarstiteaduse-instituudi andmete põhjal; vajaduse korral on autor küsimuste mitmekülgsemaks selgituseks materjali hankinud ka mujalt, näit. kohtuarhiividest. Need tööd on tähelepanuväärivaks lisaks meie kohtuarstiteaduslikule kirjandusele.

Patoloogilis-anatoomilised tööd:

5. Vastsündinu meleena juht. Eesti Arst 1929, nr. 4. 4 lk.

Autor vaatleb esiteks teooriaid, mis käivad meleena tekkimise võimaluste kohta, ja kirjeldab siis lähemalt üht meleena juhtu, mis on lahatud Tartu Ülikooli Patoloogia-instituudis ja autori poolt histoloogiliselt uuritud. Selle tööga näitab autor, et tal on oskust patoloogilis-anatoomiliste üksikjuhtude kirjan- duslikuks käsitluseks.

6. Über die Tuberkulose der pleuralen Lymphknötchen. 5 mikrofotogrammiga. Zeitschrift für Tuberkulose. Bd. 60, H. 2, 1931. 10 lk.

See on kandideerija väärtuslikumaks patoloogilis-anatoomi- liseks uurimistööks, mis on sooritatud Grazi ülikooli patoloogia- instituudis. Küsimuse lahendamiseks on ta uurinud 200 koolnu kopsusid nii makro- kui mikroskoopiliselt subpleuraalsete mahla- sõlmede tuberkuloosi võimaluse suhtes. Oma uurimiste varal jõuab ta käsiteldavas küsimuses mõningaile teistele seisukohta- dele, kui see oli paaril autoril, kes nende mahlasõlmede tuberku- loossele protsessile olid varemini tähelepanu pööranud.

7. Über ein lokales Lymphosarkom im hin- teren Mediastinum. Centralblatt für allgemeine Patho- logie und pathologische Anatomie. 51. Band, 1931. 4 lk. 3 jooni- sega tekstis.

Selles töös, mis on kirjutatud Viinis C. Sternberg'i juhatu- sel olevas patoloogia-instituudis, käsitleb autor ainult lokaalselt tagumises keskseinandis esineva lümfosarkoomi juhtu. Võib ole- tada, et selle tekkimisele võis tõiuke anda krooniline pneumoonia. Lähemalt on kirjeldatud selle juhu lahanguleid ja mikroskoopi- line pilt. Töös väljendub autori tõsine suhtumine küsimuse käsit- lusse.

8. Vähktõve esinevusest Eestis. Eesti Arst 1932, lisa: II Eesti Arstide Kongressi protokollid. 2 lk.

Lühike statistiliste andmete najal koostatud ülevaade vähk- tõve esinemisest Eestis. Võrdluseks on toodud mõningaid and- meid ka välismailt.

Ajalooline töö:

9. Tallinna Eesti Arstide Selts 1919—1937. Eesti Arst 1937, nr. 11. 15 lk.

Seltsi tegevuse ajalooline ülevaade.

Kandideerija R. R o o t s'i teaduslikkude tööde ülevaatest ja eluloolisist andmeist nähtub, et ta on juba üliõpilaspõlves hakanud huvi tundma teadusliku töö vastu. Ta on alul kaks aastat (1926—28) töötanud patoloogilisele anatoomiale väga lähedal kohtuarstiteaduslikul alal, mis ajajärgus ta on kirjutanud oma kohtuarstiteaduslikud tööd. Peale seda on ta end pühendanud täiesti patoloogilise anatoomia alale, misjuures ta on kolm aastat Tallinna linna stipendiaadina ette valmistunud Tartus, Grazis ja Viinis ja 7 aastat kuni tänaseni iseseisva prosektoarina töötanud Tallinna Linna Keskhaiglas. Stipendiaadina on ta suure usinusega õppinud patoloogilise anatoomia ala, nagu seda tõendavad tunnistused, mis ta on saanud oma õpetajailt, ja teaduslikud tööd, mis ta siis on kirjutanud. Iseseisva prosektoarina on ta võinud omandada suuremat vilumust patoloogilis-anatoomiliste lahangute ja patoloogilis-histoloogiliste uuringute sooritamises nii tehniliselt kui ka diagnostiliselt. Väga piiratud tingimuste tõttu Tallinnas ei ole ta saanud ette võtta puhtteaduslikke uurimistöid, kuid siiski on ta püüdnud end teaduslikult edasi arendada; ta on esinenud teaduslikkude ettekannetega Tallinna Eesti Arstide Seltsis ja Eesti Arstide Kongressil. Ta on olnud lektoriks mitmel arstiteaduslikul kursusel ja pidanud populaarteaduslikke loenguid. Oma endise õpilasena olen ma teda tundma õppinud kui innuga töö juures seisvat, käitumiselt diskreetset ning kaastöötajaisse sõbralikult suhtuvat inimest. Ma leian, et ta on kohane Patoloogia-instituudi prosektoori kohale. Et tal ei ole aga veel doktori astet, panen ette, valida ta prosektoori kohuste täitjaks.

Tartus, 9. nov. 1938.

A. Valdes,
Patoloogia-instituudi juhataja.

II.

Prof. G. Rooks'i arvustus ja arvamus kandideerija sobivuse kohta.

Tartu Ülikooli Arstiteaduskonnakogule.

Drnd. med. Richard R o o t s'i tööde ja tegevuse hinne tema kandideerimise puhul vakantsele Tartu Ülikooli Patoloogia-instituudi prosektori kohale.

Alus: Tartu Ülikooli Arstiteaduskonnakogu koosoleku otsus 3. okt. 1938.

Drnd. med. R. Roots on esitanud kandideerimise puhul kaheksa trükis ilmunud tööd, millede hulgas neli on statistilise, kaks kasuistilise iseloomuga, üks ülevaade ja üks patoloogilis-histoloogiline uurimus.

Statistilise, osalt statistilis-kasuistilise iseloomuga tööd on kohtuarstiteaduse ja patoloogia alalt. Neist esimene („Surmavad õnnetusjuhud Tartu Ülikooli kohtuliku arstiteaduse instituudi lahangumaterjalis ja nende vahekord alkoholiga.“ Eesti Arst 1926, nr. 10) on üliõpilasaegne töö, mis on tehtud koos prof. S. Talvik'uga. Järeldused, mis siin on tehtud alkoholi esinemise suhtes õnnetusjuhtudel, põhjenevad juurdlusandmeil, alkoholilõhna esinemisel koolnu elundeil ja muudel lahanguleidudel, mitte aga alkoholi kvantitatiivsel määramisel. Tulemused annavad seepärast ka ainult ligikaudse pildi alkoholi esinemisest õnnetusjuhtudel üldse (35,5%-l õnnetustest oli tegemist enne õnnetust alkoholi tarvitamisega), mitte aga ülevaadet sellest, kui suurel määral just üks või teine isik õnnetusmomendil oli alkoholist mõjustatud, mis õnnetuste selgitamisel omab suuremat tähtsust. Teises töös („Surmavad õnnetusjuhud Tartu Ülikooli kohtuliku arstiteaduse instituudi lahangumaterjalis.“ Eesti Arst 1928, nr. 6), mis ainel on kirjutatud ka I auhinna saanud üliõpilasaegne auhinnaöö,

annab autor statistilise ülevaate surmavatest õnnetusjuhtudest lahangumaterjali põhjal. Puht-statistilise vaatluse kõrval oleks olnud oluline mõnedes õnnetuste liikides, nagu näit. uppumised suplemisel, üksikasjaliselt analüüsida ka uppumise põhjusi (muutused elundeis, haigused), mis oleks siis andnud lisandi sellele senini veel mitte küllaldaselt selgitatud küsimusele. Sääraste põhjuste seast on peatunud aga ainult alkoholil, mis on esinenud 27%-l uppumisjuhtudest üldse. Eraldi on õnnetuste käsitlel välja toodud oluline liiklusõnnetuste rühm ja ka tööõnnetused. Kolmandas töös („Tapmisjuhud Tartu Ülikooli kohutliku arstiteaduse instituudi lahangumaterjalis.“ Eesti Arst 1928, nr. 9) antakse statistiline ülevaade tapmisjuhtudest lahangumaterjalis. Tapmismotiivide liigitusel oleks tarvilik olnud esitada ka mõningaid võrdlusi vastavast kirjandusest. Neljandas statistilises töös („Vähktõve esinevusest Eestis.“ Eesti Arst 1932) toob autor lühikese ülevaate vähktõve esinemisest Eestis kümne aasta vältel Riigi Statistika Keskbüroole saadetavate surmalehtede alusel. Arvestades töö ilmumise aega võib oletada, et andmed puudutavad ajavahe-
mikku 1922.—31. a. (incl.). Nimetatud kümne aasta vältel on Eestis esinenud üldse 7488 surmajuhtu vähktõve tagajärjel, kusjuures vähktõve surmajuhtude arvus võib täheldada suurenemist. Autor toob vastavalt endale seatud ülesandele ka arvulisi näiteid vähktõve esinemise kohta seoses elukutsega, aga ilma enda poolt järeldusi tegemata.

Kasuistilised tööd on patoloogia alalt. Üks neist („Vastsündinu meleena juht.“ Eesti Arst 1929, nr. 4) käsitleb üht meleena juhtu vastsündinul. Üldiselt on raskemini seletatavad need meleena juhud, kus lahanguleiud (kaasa arvamata vere esinemine seedetraktis) on negatiivsed. Kirjeldatav juht kuulub genesilt aga selgemate meleena juhtude hulka, kus verejooksu allikaks on olnud kaksteistsõrmiksoole haavand. Töö lõpus on toodud ka kirjanduseloend; viimases ei leidu aga paljude autorite nimesid, kellele töid on tekstis tsiteeritud. Teine kasuistiline töö („Über ein lokales Lymphosarkom im hinteren Mediastinum.“ Centralbl. f. allg. Path. u. path. Anatomie. Bd. 51, 1931) käsitleb üht harva esinevat lokaliseeritud lümfosarkoomi juhtu, mida täheldati ühel kopsugangreeni tagajärjel surnud naisel (tagumises mediastiinumis) juhulise kaasleiuna lahangul. Diagnoos on tehtud kasvaja histoloogilise

uurimise põhjal, mille kohta on esitatud üksikasjalised andmed selgitavate joonistega.

Ülejäänud kahest tööst annab üks ülevaate Tallinna Eesti Arstide Seltsi tegevuse kohta („Tallinna Eesti Arstide Selts 1919—1937.“ Eesti Arst 1937, nr. 11), kuna teine on patoloogilis-histoloogiline uurimus tuberkuloosi esinemise kohta intrapleuraalsetes lümfisõlmekestes („Über die Tuberkulose der pleuralen Lymphknötchen.“ Ztschr. f. Tuberkulose. Bd. 60, 1931). See töö on ette võetud prof. Beitzke ülesandel Schmöe ja Anders'i uurimistulemuste kontrollimiseks, kes tõendavad oma andmeil, et vanemal (üle 45 a.) isikul esineb sageli pleura lümfisõlmekeste tuberkuloos. 200 koolnu kopsude läbivaatusel Grazis leidis Roots 40 juhul kombeldavaid ja nähtavaid lümfisõlmekehi. Üksikutele juhtudel esines neid arvult mitu, mis läbi sõlmekeste koguarv ulatus sajale. Neid sõlmekehi on autor uurinud histoloogiliselt tuberkuloosi suhtes. Ühelgi juhul ei võinud aga autor täheldada muutusi, mis oleksid kindlasti lubanud väita tuberkuloosi esinemist. Seda erinevust Anders'i ja Schmöe leidudest tahab autor selgitada erineva materjaliga Grazis ja Freiburgis. Peale puhtpraktilise ülesande — rohkete histoloogiliste üksikuurimiste — on töös huvitavad ka mitmed teoreetilised kaalutlused. Puhtanatoomiliselt seisukohalt väidab autor, et teiste autorite poolt tarvitatud nimetust „subpleuraalsed lümfinaärmed“ tuleks asendada nimetusega „pleuraalsed lümfinaärmed“, sest histoloogiliselt asuvad näärmed intrapleuraalselt. Mis puutub nimetatud lümfinaärmete infektsiooni viisisse, siis asutakse töös Anders'i ja Schmöe oletustele (viimased väidavad näärmete hematogeenset infektsiooni) vastupidisele seisukohale, et tuberkuloosi puhul võib pleura lümfinaärmetes tegemist olla peamiselt aëro-lümfogeense infektsiooni võimalusega. Teoreetilised kaalutlused, mis selle väite tõestuseks on ette toodud, näitavad küsimuses üksikasjalise kirjanduse tundmist ja kogu probleemistiku osavat käsitlust. Seda sama võib ütelda ka kogu töö ülesehituse ja süsteemi kohta, millest osalt küll ehk võiks välja lugeda ka töö andja prof. Beitzke juhtivat kätt.

Drnd. med. Richard Roots'i poolt esitatud tööde hulgas ei esine üldiselt sääraseid, kus autor oleks iseseisvalt asunud lahendamata mõnesuguseid oma erialasse puutuvaid sügavamaid probleeme; esitatud tööd on toimunud enamasti juhatuse all. Neis

töodes on autor aga näidanud, et ta suudab rahuldavalt lahendada ülesseatud küsimusi ja et tal ei puudu huvi teaduslike probleemide vastu.

Kui veel arvesse võtta drnd. med. R. Roots'i kauaaegset tegevust oma erialal — patoloogias, eriti ka viimati rea aastate vältel iseseisval kohal Tallinna Linna Kesksaigla patoloogina, siis arvan, et drnd. med. R. Roots'i kandidatuuri vakantsele Tartu Ülikooli Patoloogia-instituudi prosektori kohale tuleb pidada täiel määral vastuvõetavaks. Et kandideerijal puudub aga veel nõutav teaduslik aste (doctor medicinae), siis võiks ta vastavat kohta täita esialgu prosektori kohuste täitjana.

Tartus, nov. 1938.

G. Rooks,
kohtuarstiteaduse erakorraline professor.

III.

Prof. E. Weinberg'i arvustus ja arvamus kandideerija sobivuse kohta.

Arvamus Tartu Ülikooli Patoloogia-instituudi prosektuurile kandideerija drnd. med. Richard Roots'i teaduslikkude tööde ja tegevuse kohta.

Drnd. med. R. Roots'i poolt trükis avaldatud töödest (arvult 8) on 4 statistilise iseloomuga. Üks neist („Surmavad õnnetusjuhud Tartu Ülikooli kohtuliku arstiteaduse instituudi lahangumaterjalis ja nende vahekorrald alkoholiga.“ Eesti Arst nr. 10, 1926) on avaldatud koos prof. S. Talvik'uga ja käsitleb statistiliselt 768 surmavat õnnetusjuhtu, mis on 6 aasta jooksul Kohtuliku Arstiteaduse Instituudis lahatud ja milliste põhjuseks oli alkohol otseselt või kaudselt. Töös „Surmavad õnnetusjuhud Tartu Ülikooli kohtuliku arstiteaduse instituudi lahangumaterjalis“ (Eesti Arst nr. 6, 1928) leiavad statistilist käsitlemist Kohtuliku Arstiteaduse Instituudis 7½ aasta jooksul esinenud surmavad õnnetusjuhud, kuna töös „Tapmisjuhud Tartu Ülikooli kohtuliku arstiteaduse instituudi lahangumaterjalis“ (Eesti Arst nr. 9, 1928) leiavad sama käsitlemist tapmisjuhud, mis on lahatud 7½ aasta jooksul mainitud instituudis. Kahes viimases töös on statistiline materjal ülevaatlikult esitatud tabelitel, liigitatuna mitmelt seisukohalt. Lühemas töös „Vähktõve esinevusest Eestis“ (Eesti Arst 1932, lisa II) on toodud Riigi Statistika Keskbüroo materjali põhjal statistilised andmed Eestis 10 aasta jooksul registreeritud vähktõve surmajuhtude kohta, vaadelduna lühidalt mitmelt seisukohalt (lokalisatsiooni, elukutse jne. järgi).

Patoloogilis-anatoomilise iseloomuga on 3 tööd. Kahes neist kirjeldatakse kummaski üht lahatud juhtu (1 — „Vastsün-

dinumeleena juht.“ Eesti Arst nr. 4, 1929, ja 2 — „Über ein lokales Lymphosarkom im hinteren Mediastinum.“ Centralbl. f. allg. Path. u. path. Anat. Bd. 51, 1931). R. Roots'i patoloogilis-anatoomilistest töödest väärrib esiletõstmist töö kopsukelme lümfisõlmekete tuberkuloosist („Über die Tuberkulose der pleuralen Lymphknötchen.“ Ztschr. f. Tbk. 60, 1931), mis on sooritatud Grazi ülikooli patoloogia-instituudis ja mis põhjeneb 200 lahatud laiba uurimisel. Selles töös jõuab autor järeldusele, et kopsukelme lümfisõlmekesi ei nakata tuberkuloosi mitte veri, vaid kopsukude, — seisukoht, mis erineb mõnede teiste töös tsiteeritud autorite omast.

Töös „Tallinna Eesti Arstide Selts 1919—1937“ antakse lühike ülevaade selle seltsi tegevusest mainitud aja kohta.

Drnd. med. R. Roots'i väljendusviis on selge. Tööd on sooritatud tarviliku hoolega.

Üliõpilasena on R. Roots kirjutanud auhinnatöö „Surmavad õnnetud juhtumised Tartu Ülikooli Kohtuliku Arstiteaduse Instituudi lahangumaterjali põhjal“, mis 1. dets. 1926 tunnustati esimese auhinna vääriliseks. Nagu R. Roots'i curriculum vitae'st nähtub, on ta üle 10 aasta pidevalt töötanud patoloogilise anatoomia alal nii kodu- kui ka välismaal, kusjuures ta üle 7 aasta on teotsenud patoloogina Tallinna Linna Keskskhaiglas.

Arvesse võttes R. Roots'i teaduslikke töid ja tema senist tegevust patoloogilise anatoomia alal pean teda sobivaks kandidaadiks Patoloogia-instituudi prosektuuri täitmiseks ja soovitan valida ta mainitud instituudi prosektori kohuste täitjaks.

E. Weinberg,
anatoomia korraline professor.